

UDC 821.161.2:378.147.016:004
DOI 10.35433/pedagogy.3(114).2023.145-157

TEACHING LITERATURE IN HIGH SCHOOLS: CURRENT CHALLENGES, PLATFORMS AND APPLICATIONS FOR TEACHING, METHODS AND TECHNIQUES

A. V. Usatij*, O. L. Bashmanivskiy**, K. T. Yarynovska***

The article considers the problem of implementing the methodology of teaching literature in institutions of higher education through the prism of socio-historical conditions, the choice of platforms, methods, techniques for teaching. The authors determined that the implementation of an effective, safe and interesting educational process and the training of creative teachers are among the main tasks facing us today. In addition to hard skills, the applicant must also possess so-called soft skills, navigate modern methodological trends and be interesting for students. The dominant problem that became the object of research is the description of today's challenges, the selection of methods, tools (applications) for the realization of the goal set in the name of scientific intelligence. The relevance of the study is absolutely determined by modern historical and social events and the demands of employers in the labor market. The article presents an analysis of applications that can help to competently organize the educational process, analyzes the most popular platforms for organizing classes for future teachers of literature MOOC platforms (Coursera, EdX, XuetangX, FutureLearn, Udacity, Canvas Network, Udemy, Khan Academy), Moodle, Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams, Cisco WebEX, Padlet, Jamboard, Google Handouts, Trello, Flamingo Whiteboard, Linoit, Canva); emphasis is placed on the formats of classes and general forms of organization of the educational process in the conditions of martial law; The most recent methods and methods of studying the methodology of teaching literature in a higher education institution are described separately, among them: interactive class, virtual reality, use of artificial intelligence, blended learning, 3D printing, design thinking, project-based learning, inquiry-based learning, puzzle learning, flipped learning, peer-to-peer learning, virtual crossover, virtual reflection.

Keywords: literature teaching methodology, educational process in war conditions, methods, techniques, platforms for studying literature.

* Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogy), Associate Professor
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
usatij@i.ua
ORCID: 0000-0001-9661-635X

** Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogy), Associate Professor
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
olex_bash@ukr.net
ORCID: 0000-0003-4898-7070

*** Lecturer
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
kyarik555@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4898-7070

ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ЗВО: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ, ПЛАТФОРМИ ТА ЗАСТОСУНКИ ДЛЯ НАВЧАННЯ, МЕТОДИ Й ПРИЙОМИ

А. В. Усатий, О. Л. Башманівський, К. Т. Яриновська

У статті розглядається проблема реалізації методики викладання літератури у закладах вищої освіти крізь призму суспільно-історичних умов, вибору платформ, методів, прийомів для навчання. Авторами визначено, що серед основних завдань, котрі ставить перед нами сьогодення є здійснення ефективного, безпечного та цікавого освітнього процесу й підготовка креативних вчителів. Здобувач, крім навичок *hard skills*, має володіти ще і так званими *soft skills*, орієнтуватись у сучасних методичних тенденціях і бути цікавим для учнів. Домінантною проблемою, яка стала об'єктом дослідження є опис викликів сьогодення, підбір методів, інструментів(застосунків) для реалізації мети, поставленої у назві наукової розвідки. Актуальність вивчення абсолютно зумовлена сучасними історико-суспільними подіями та вимогами роботодавців на ринку праці. У статті представлено огляд застосунків, які можуть допомогти грамотно організувати освітній процес, проаналізовано найбільш популярні платформи для проведення занять майбутніми вчителями літератури (MOOC платформи (Coursera, EdX, XuetangX, FutureLearn, Udacity, Canvas Network, Udegy, Khan Academy), Moodle, Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams, CiscoWeb EX, Padlet, Jamboard, Google Handouts, Trello, Flinga Whiteboard, Linoit, Canva); акцентовано увагу на форматах проведення занять та загальних формах організації освітнього процесу в умовах дії військового стану; окремо описано найбільш нові методи та прийоми вивчення методики навчання літератури у закладі вищої освіти, серед них: інтерактивне заняття, віртуальна реальність, використання штучного інтелекту, *blended learning*, 3D друк, дизайн-мислення, навчання за проектом, навчання на основі запитів, навчання-пазл, *flipped learning*, або перевернуте навчання, навчання за методом "рівний", віртуальний кросовер, віртуальна рефлексія.

Ключові слова: методика навчання літератури, навчальний процес в умовах війни, методи, прийоми, платформи для вивчення літератури.

Introduction of the issue. Our present reality is characterized by a significant number of difficulties and challenges that affect absolutely all spheres of activity, including educational ones. Higher education institutions (HEIs) in Ukraine from February 24, 2022, along with other institutions or structures, function in extreme conditions of martial law, air raids, etc. [4: 163].

As a result, higher education institutions face a new set of aspects that require adaptation and improvement, as well as revision of the system of organizing the educational process, as well as the choice of methods, forms, methods, applications and platforms, etc. The need for a synthesis of the implementation of standard educational objectives with current tasks caused by the war and the further perspective of the development of education in Ukraine.

In modern higher school pedagogy, the organization of the educational process in today's conditions is one of the most

Постановка проблеми. Наше сьогодення характеризується значною кількістю труднощів та викликів, які стосуються абсолютно усіх царин діяльності, зокрема і освітньої. ЗВО (заклади вищої освіти) в Україні із 24 лютого 2022 р., нарівні з іншими закладами чи структурами, функціонують в екстремальних умовах військового стану, повітряних тривог тощо [4: 163].

Як результат – перед ЗВО з'являється нова низка аспектів, що потребують адаптації та удосконалення, а почасти і перегляду системи організації навчально-виховного процесу, а отже і вибору методів, форм, методик, застосунків та платформ тощо. Потреба у синтезі виконання стандартних освітніх завдань, із актуальними завданнями сьогодення, спричиненими війною й подальшою перспективою розвитку освіти в Україні.

У сучасній педагогіці вищої школи організація навчального процесу в умовах сьогодення є однією із найбільш важливих проблем та аспектів, а відтак потребує

important problems and aspects, and therefore requires the study of forms, methods, methods, innovative approaches, updating the content of the educational process and the introduction of effective educational techniques and techniques for training higher education students, in particular, in the field of literature teaching methods.

The relevance of the problem is also due to the fact that in the modern labor market, the requirements for graduates of higher education institutions – certified teachers – are changing significantly. Since employers expect from specialists not only thorough knowledge and professional skills, but also "soft skills", "new skills", among which the ability to work in the conditions of martial law, pandemic, etc. occupy dominant positions, becoming more and more necessary and in demand. The results of scientific investigations by scientists from the Stanford Research Institute and Harvard University allow us to draw the following conclusions: "soft skills" make up 85% of a person's success as a professional, and only 15% are "hard skills" [10].

It is also worth focusing on the fact that the chosen topic for research is correlated with the paradigm of scientific and pedagogical problems and aspects, closely related to the theory of learning and upbringing, pedagogy, teaching methods and other areas of knowledge both theoretically and practically.

Current state of the issue. The general principles of the methodology of teaching literature in higher education institutions were presented in their scientific works by such scientists as: L. Petrovska, O. Zhukova, D. Izarenkova, O. Kasatkina, I. Kozubovska, H. Rurik, etc.

The systematization and general review of the basic literature showed that at the present stage the problem of organizing the educational process (including the methods of teaching literature) is insufficiently covered through the pragmatic prism of the choice of forms, methods, and teaching methods. The following scientists devoted research to the general theoretical and scientific-practical problems of the

вивчення форм, методик, методів, інноваційних підходів, оновлення змісту освітнього процесу та впровадження ефективних навчальних технік й прийомів для навчання здобувачів вищої освіти, зокрема і в царині методики викладання літератури.

Актуальність проблеми зумовлена також й тим, що на сучасному ринку праці суттєво змінюються вимоги до випускників ЗВО – дипломованих вчителів. Оскільки роботодавці очікують від фахівців не лише ґрунтовних знань та професійних вмінь, а "soft skills", "new skills", серед яких вміння працювати в умовах дії військового стану, пандемії тощо посідають домінуючі позиції, стаючи все більш необхідними й затребуваними. Результати наукових розвідок вчених Стенфордського дослідного інституту і Гарвардського університету дозволяють зробити такі висновки: "soft skills" становлять 85% успіху людини як професіонала, і тільки 15% – "hard skills" [10].

Варто також сконцентрувати увагу на тому, що обрана тема для дослідження корелюється із парадигмою науково-педагогічних проблем й аспектів, тісно пов'язана із теорією навчання й виховання, педагогікою, методикою навчання та іншими царинами знань як теоретично, так і практично.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні засади методики викладання літератури у ЗВО представили у своїх наукових працях такі вчені, як: Л. Петровська, О. Жукова, Д. Ізаренкова, О. Касаткіна, І. Козубовська, Г. Рурік тощо.

Систематизація й загальний огляд базової літератури показав, що на сучасному етапі проблема організації освітнього процесу (методики викладання літератури в тому числі) недостатньо висвітлена із прагматичної точки зору – вибір форм, методів, методик навчання. Загальнотеоретичним й науково-практичним проблемам методики викладання літератури у вищій школі присвятили дослідження такі науковці: А. Алексюк, І. Доброскок, Г. Коцура, В. Кремень, С. Пролеєв, А. Прокопів, П. Саух тощо.

methodology of teaching literature in higher education: A. Aleksyuk, I. Dobroskok, G. Kotsura, V. Kremen, S. Proleev, L. Prokopiv, P. Saukh, etc.

It is worth noting that there are also scientific studies on quality management technologies of higher education in today's conditions, but they are quite general.

Outline of unresolved issues brought up in the article. In connection with the socio-economic and historical events of recent years, the distance or mixed/individual/evening/family form of obtaining education function effectively and have the right to exist in the educational process of any level of higher education. Taking this into account, it will be quite appropriate to analyze the ways of choosing and selecting formats, methods, platforms, and innovative applications for students of higher education institutions, if it is about the process of providing education to a lexicographer. Based on this study and the conducted analysis, we can claim that the problem of considering the methodology of teaching literature in higher education through the prism of today's challenges, as well as the ways of its modernization, are unexplored.

Aim of the research. The dominant goal of this study is to outline the main milestones and features of the process of teaching the methodology of teaching literature in a higher education institution and the selection of appropriate pedagogical tools in the process of studying literature, taking into account the conditions that the war poses to us.

The set goal involves the implementation of the following tasks:

a) a general description of the peculiarities of the methodology of studying literature in higher education institutions;

b) coverage of the specifics of the organization of the educational process in wartime conditions;

c) systematization and generalization of already known developments.

Results and discussion. On February 24, 2022, a full-scale offensive by the Russian aggressor began on the territory of Ukraine. On the same morning at 05:30 a.m. martial law was imposed on the entire

Варто зауважити, що є також наукові дослідження із технологій управління якістю вищої освіти в умовах сьогодення, проте вони досить загальні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. У зв'язку із соціально-економічними та історичними подіями останніх років дистанційна або ж змішана/індивідуальна/вечірня/сімейна форма здобуття освіти ефективно функціонують і мають право на існування у навчально-виховному процесі будь-якого рівня вищої освіти. Зважаючи на це, досить доцільно буде проаналізувати шляхи вибору та підбір форматів, прийомів, платформ, інноваційних застосунків для студентами закладів вищої освіти, якщо йдеться про процес надання освіти вчителю-словеснику. На основі проведеного аналізу можемо стверджувати, що проблема розгляду методики викладання літератури у ЗВО через призму викликів сьогодення, а також шляхи її модернізації є недослідженими.

Мета статті. Домінантною метою цього дослідження є окреслення основних віх й особливостей здійснення процесу викладання методики навчання літератури у закладі вищої освіти та вибору відповідних педагогічних інструментів у процесі вивчення літератури, зважаючи на умови, які ставить перед нами війна.

Поставлена мета передбачає реалізацію таких завдань:

а) загальна характеристика особливостей методики вивчення літератури у ЗВО;

б) висвітлення специфіки організації навчально-виховного процесу в умовах війни

в) систематизація та узагальнення вже відомих напрацювань.

Виклад основного матеріалу. 24 лютого 2022 року на території України розпочався повномасштабний наступ з боку російського агресора. Ще того ж ранку о 05.30 на всій території України було введено воєнний стан. Президент України – Володимир Зеленський – підписав Указ (№ 64/2022) "Про введення воєнного стану в Україні" [6], який підтримали депутати Верховної Ради України.

territory of Ukraine. The President of Ukraine – Volodymyr Zelenskyu – signed the Decree (No. 64/2022) "On the introduction of martial law in Ukraine" [6], which was supported by the deputies of the Verkhovna Rada of Ukraine.

War always causes serious negative consequences to all spheres of activity, including education. Due to the dropping of bombs, drone attacks, mortar fire, etc., the Russian occupiers destroyed a fairly significant number of educational institutions of various levels, especially in the eastern and southern regions (including Lyceum No. 25 in Zhytomyr), so the entire region does not have enough resources to rebuild learning, even in distance or evening/correspondence/family forms. Hundreds of thousands of teachers, lecturers, students and schoolchildren are forced to evacuate from territories dangerous for life and existence, therefore the organization of the educational process is one of the most important challenges today, since the object of our research is closely related to the general conditions and forms of education in Ukraine.

O. Udalova, H. Dzyubynska and T. Revka submit in their article "Organization of the educational process in conditions of war" emphasize that "the key task for the Ministry of Education and Science of Ukraine has become the development of practical recommendations for the organization of the educational process in conditions of martial law" [8] and represent the following possible types of organization:

- temporary or complete *suspension* of the educational process, which involves the performance by scientific and pedagogical workers of tasks determined by the local military-civilian administration or the administration of the educational institution;

- *distance* or *mixed* form of education agreed with the military-civilian administration [8].

- taking into account the fact that in some regions and regions there was no destructive and irreparable damage to educational institutions and the situation is relatively safe, based on the permission of the military-civilian educational

Війна завжди завдає серйозних негативних наслідків усім царинам діяльності, в тому числі і освітній. Через скидання бомб, атаки дронами, мінометні обстріли тощо російськими окупантами зруйнована досить значна кількість закладів освіти різних рівнів, особливо у східних та південних областях (в тому числі і в Житомирі – ліцей № 25), таким чином цілі області не мають достатньої кількості ресурсів відновити навчання, навіть у дистанційній чи вечірній/заочній/сімейній формах. Сотні тисяч вчителів, викладачів, студентів та школярів змушені евакуюватися із небезпечних для життя й існування територій, тому організація освітньо-виховного процесу є одним із найбільш важливих викликів сьогодення, оскільки об'єкт нашого дослідження тісно пов'язаний із загальними умовами та формами здобуття освіти в Україні.

О. Удалова, Х. Дзюбинська та Т. Ревка у своїй статті "Організація освітнього процесу в умовах війни" наголошують на тому, що "ключовим завданням для Міністерства освіти і науки України стало розроблення практичних рекомендацій щодо організації освітнього процесу в умовах воєнного стану" [8] й репрезентують такі можливі типи організації:

- тимчасове або й повністю *призупинення* навчально-виховного процесу, що передбачає виконання науково-педагогічними працівниками завдань, визначених місцевою військово-цивільною адміністрацією або адміністрацією навчального закладу;

- *дистанційна* чи *змішана форма* здобуття освіти, що погоджена із військово-цивільною адміністрацією [8].

- зважаючи на те, що у деяких областях та регіонах не відбулось руйнівних та непоправних пошкоджень навчальних закладів та ситуація є відносно безпечною, то, спираючись на дозвіл військово-цивільної адміністрації навчальних процес може здійснюватися у *очному* або *змішаному режимі* (приміром, здобувачі Житомирського державного університету імені Івана Франка протягом 2022-2023 академічного року навчаються у очному форматі, дотримуючись усіх безпекових норм).

administration, the educational process can be carried out in *full-time* or *mixed* mode (for example, applicants of Zhytomyr State University named after Ivan Franko during the 2022-2023 academic year study in full-time format, observing all safety standards).

It is also worth noting that specific forms of obtaining education for internally displaced persons, such forms are usually called individual:

- external – independent mastering of general education programs of a general, secondary school with subsequent control (final) certification in an institution of general secondary education that has the right and permission to carry out this procedure, that is, it has state accreditation;

- family (home) – the educational process for a schoolchild/student is organized by parents/guardians, but the student is enrolled in one of the educational institutions so that the progress or regression in education is monitored by teachers.

Identical training can be organized and provided in higher education institutions, but there must be appropriate documents for this.

Taking into account the above-mentioned objective and subjective factors and forms of implementation of the educational process, a rather difficult problem arises: the development of a system of training students of higher education in the aspect of studying the methodology of teaching literature, since each form of education and socially important event changes the equipment, the moral state of the student and the educational process in general, and the teacher must be flexible and ready to respond to similar situations.

The analysis of research, scientific research and methodical literature on the selected topic confirmed the existence of the need to solve the outlined problem and the interest of scientists, for example: generalized and practical proposals from scientific and pedagogical workers regarding the organization of the educational process in the conditions of martial law in Ukraine were discussed during the All-Ukrainian

Варто також зауважити, що специфічні форми здобуття освіти для внутрішньо переміщених осіб, такі форми прийнято назвати індивідуальними:

- екстернатна – самостійне освоєння загальноосвітніх програм загальної, середньої школи із подальшою контрольною (підсумковою) атестацією у закладі загальної середньої освіти, що має право та дозвіл здійснювати цю процедуру, тобто має державну акредитацію;

- сімейна (домашня) – освітній процес для школяра/студента організують батьки/опікуни, проте учень перебуває на обліку в якійсь із ЗЗСО (ЗВО), щоб прогрес чи регрес у навчанні був відстежений педагогами.

Ідентичні навчання можуть бути організовані й забезпечені у ЗВО, проте на це мають бути відповідні документи.

Враховуючи зазначені вище об'єктивні й суб'єктивні чинники й форми здійснення навчально-виховного процесу, виникає досить складна у вирішенні проблема: розробка системи навчання здобувачів вищої освіти у аспекті вивчення методики викладання літератури, оскільки кожна форма навчання та суспільно-важливо подія змінює обладнання, моральний стан здобувача й загалом освітній процес, а викладач має бути гнучким та готовим реагувати на подібні ситуації.

Аналіз досліджень, наукових розвідок й методичної літератури за обраною тематикою підтвердив існування потреби у вирішенні окресленої проблеми й зацікавленість науковців, приміром: узагальнено-практичні пропозиції від науково-педагогічних працівників щодо організації навчального процесу в умовах воєнного стану на території України були обговорені під час всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації у Одесі [5].

Здійснення освітнього процесу у ЗВО має відбуватись із дотриманням базових принципів та рекомендацій у діяльності закладів надання освіти в умовах війни, коли переважно всі заклади, які мали достатню кількість ресурсів виводили на навчання здобувачів із перших місяців війни у онлайн форматі. В умовах світової глобалізації інформаційного простору й вдосконалення так званих ІТ технологій

scientific – pedagogical advanced training in Odesa [5].

The implementation of the educational process in higher education institutions should be carried out in compliance with the basic principles and recommendations in the activities of educational institutions in wartime conditions, when mostly all institutions that had sufficient resources were taking students for training in the online format from the first months of the war. In the conditions of the global globalization of the information space and the improvement of the so-called IT technologies, an important process is the choice of available learning methods, platforms and gadgets that would be as accessible as possible to all parties - participants in the educational process (scientific and pedagogical workers, applicants and, tangentially, parents).

The transition to online (distance) learning has opened up a whole paradigm of the latest tools and applications for learning, so it will be appropriate to consider them through the prism of using literature in teaching methods.

For effective distance learning, it is worth choosing a small number (up to 3-4) of the most universal programs that will be the most convenient and accessible for use by the participants of the educational process. It is very important that such applications contain an autonomous component, that is, they provide the ability to show the screen and sound, as well as turn them off when the need arises. In addition, you can use applications and programs to perform specific tasks individually (on your own), but you should consider general factors: the availability of the program, its simplicity and brevity, the ability to work online/offline, the ability to save results (in the event of a sudden blackout or air alarm), etc.

Let's consider several *applications and platforms* that can be used in work with students of higher education institutions during the development of literature teaching methods:

- UdeMy – is a platform for distance learning [2], characterized by the ability to organize interactive lessons, although it is aimed more at programming, web design,

важливим процесом стає вибір доступних методів навчання, платформ й гаджетів, які були б максимально доступними для всіх сторін – учасників освітнього процесу (науково-педагогічні працівники, здобувачі та, дотично, батьки).

Перехід на онлайн (дистанційне) навчання відкрив перед нами цілу парадигму новітніх засобів та застосунків для навчання, тому доцільно буде їх розглянути через призму використання у методиці навчання літератури.

Для ефективного навчання у дистанційному форматі варто обирати невелику кількість (до 3-4) максимально універсальних програм, які будуть найбільш зручними і доступними для використання учасниками освітнього процесу. Дуже важливо, щоб такі застосунки містили автономний компонент, тобто давали можливість демонструвати екран та звук, а також вимикати їх, коли виникає необхідність. Додатково, можна використовувати застосунки та програми для виконання специфічних завдань здобувачами індивідуально (самостійно), проте варто враховувати загальні чинники: доступність програми, її простота та лаконічність, можливість працювати онлайн/офлайн, можливість зберігати результати (при раптовому вимкненні світла чи повітряній тривозі), тощо.

Розглянемо кілька *застосунків та платформ*, які можна використовувати у роботі зі студентами ЗВО під час опрацювання методики навчання літератури:

- UdeMy – платформа для дистанційного навчання [2], що характеризується можливістю організувати інтерактивні уроки, хоча спрямована більше на програмування, веб-дизайн, автоматизоване навчання, веб-аналіз. На платформі розміщені готові уроки із літератури, готові інтерактивні курси, які здобувачі можуть проходити та обирати ті теми, які їм цікаві;

- EdEra – орієнтована на вчителів-словесників онлайн-платформа, що дає змогу переглядати відеолекції із обраної тематики, завантажувати додатки до лекцій, у вигляді презентацій, схем, планів, інфографік тощо [9]; приблизно такі ж

automated learning, web analysis. The platform includes ready-made literature lessons, ready-made interactive courses that applicants can take and choose the topics they are interested in;

- EdEra – is an online platform aimed at language teachers, which allows you to watch video lectures on the chosen topic, view and download appendices to lectures, in the form of presentations, schemes, plans, infographics, etc. [9]; The CiscoWeb EX platform also has approximately the same functions.

- Moodle – is a system for online education, characterized by lectures posted on the site together with tasks, for these lectures or for theoretical material in general. This platform is becoming quite popular recently for self-study students as they can access the theoretical material and practice assignments at any time.

- Zoom, Google Meet, Skype, Microsoft Teams, Google Handouts – are used mainly for creating video and audio conferences, with the aim of communicating with students of education online from any locality, with the availability of a gadget and communication;

- e-mails, Viber, Telegram, Messenger and other messengers for sending tasks, materials and contacting teachers;

- interactive whiteboards: Padlet, Jamboard, Linoit – can be used to place auxiliary theoretical and methodological materials, as well as to demonstrate home/independent/individual tasks;

- Trello, Flinga Whiteboard, Canva – applications that are rarely used directly in the educational process, more often serve as visual tools for creating schedules, calculating timing, creating portraits, illustrations, memes, infographics and other creative projects [1].

Some researchers, for example, O. Samoilenko [7] single out the Massive open online course – MOOS as a separate aspect ("Open Internet sources announce that MOOS allows you to study with teachers of leading world universities – people who have weight in the academic world, join in a multinational student group (on discussion forums), to receive a document confirming the successful

функції має також і платформа CiscoWeb EX.

- Moodle – система для онлайн освіти, що характеризується викладеними на сайт лекціями разом із завданнями, до цих лекцій чи до теоретичного матеріалу загалом. Ця платформа стає досить популярною останнім часом для студентів, що здобувають освіту за індивідуальним планом/графіком, оскільки в будь-який час вони можуть ознайомитись із теоретичним матеріалом та попрактикуватись у завданнях.

- Zoom, Google Meet, Skype, Microsoft Teams, Google Handouts – використовуються переважно для створення відео- та аудіо-конференцій, з метою спілкування із здобувачами освіти онлайн із будь-якого населеного пункту, за наявності гаджета та зв'язку;

- електронні пошти, Viber, Telegram, Messenger та інші месенджери для надсилання завдань, матеріалів та контактування із викладачами;

- інтерактивні дошки: Padlet, Jamboard, Linoit – можемо використовувати для розміщення допоміжних теоретико-методичних матеріалів, а також для демонстрації домашніх/ самостійних/ індивідуальних завдань;

- Trello, Flinga Whiteboard, Canva – застосунки, що досить рідко використовуються у навчальному процесі безпосередньо, частіше слугують як візуальні інструменти створення розкладів, розрахування таймінгу, створення портретів, ілюстрацій, мемів, інфографік та інших креативних проєктів [1].

Деякі дослідники, приміром, О. Самоїленко [7] як окремий аспект виділяють Massive open online course – MOOS ("Відкриті інтернет-джерела анонсують, що MOOS дозволяють пройти навчання у викладачів провідних світових університетів – людей, які мають вагу в академічному світі, влитися в мультинаціональну студентську групу (на дискус-форумах), отримати документ, що підтверджує успішне проходження всього курсу"), який репрезентує такі платформи:

- Coursera – www.coursera.org; відразу після реєстрації здобувачам надається доступ до більше ніж кількох тисяч різноманітних курсів, у тому числі і

completion of the entire course"), which represents the following platforms:

- Coursera – www.coursera.org; after registration, applicants are given access to more than several thousand different courses, including literary ones, and upon completion a certificate is issued that is recognized in Ukraine (for example, some higher education institutions count the courses completed on this platform as non-formal education and can perform re-enrollment of educational components, which applicant completed the course);

- EdX – www.edx.org; one of the developments of Harvard University, which provides training in more than 24 areas, including literature. The courses are divided into modules and the applicant can choose the one he needs the most;

- XuetangX – www.xuetangx.com; the earliest and largest platform developed by China. The total number of courses is more than 24 thousand, and the feature is that the teacher can track and control the progress of students;

- FutureLearn – <https://www.futurelearn.com>; An English platform that provides students with the opportunity to receive credits for studying at a UK higher education institution based on the results of their studies, but the courses are mainly aimed at native English speakers;

- Udacity – www.udacity.com; initially developed as a private platform for learning IT and programming, but now it is becoming more popular and expanding the thematic range;

- Canvas Network – www.canvas.net; in addition to courses, provides access to scientific, scientific-methodical and additional literature, video lectures, case studies, etc., however, some materials may be paid for;

- Udemy – www.udemy.com; each course has its own instructor who is in contact with students, but all courses are paid;

- Khan Academy – www.khanacademy.org; an open platform that does not require additional fees or registration, a feature is that almost all courses are presented in game form.

Summing up, we can say that socio-historical conditions and factors led to the

літературних, а після закінчення видається сертифікат, який визнаний в Україні (приміром, деякі ЗВО зараховують курси пройдені на цій платформі як неформальну освіту та можуть виконувати перезарахування освітніх компонент, із яких здобувач пройшов курс);

- EdX – www.edx.org; одна із розробок Гарвардського університету, котра забезпечує підготовку у більше ніж 24 напрямках, зокрема і літератури. Курси діляться на модулі і здобувач може обрати собі той, який найбільш необхідний;

- XuetangX – www.xuetangx.com; найперша та найбільша платформа, розроблена Китаєм. Загальна кількість курсів становить більше ніж 24 тисячі, а особливість полягає у тому, що викладач може відстежувати та контролювати прогрес студентів;

- FutureLearn – <https://www.futurelearn.com>; англійська платформа, яка надає можливість студентам отримувати кредити на навчання у ЗВО Великобританії за результатами навчання, проте курси орієнтовані переважно на носіїв англійської мови;

- Udacity – www.udacity.com; початково розроблена як приватна платформа для вивчення IT та програмування, проте зараз стає все більш популярною й розширює тематичний діапазон;

- Canvas Network – www.canvas.net; крім курсів, надає доступ до наукової, науково-методичної та додаткової літератури, відеолекцій, кейс-завдань тощо, проте деякі матеріали можуть бути платними;

- Udemy – www.udemy.com; кожен курс має свого інструктора, який перебуває на зв'язку із студентами, проте всі курси платні;

- Khan Academy – www.khanacademy.org; відкрита платформа, яка не потребує додаткової плати чи реєстрації, особливість – майже всі курси подаються у ігровій формі.

Підсумовуючи зазначимо, що суспільно-історичні умови та чинники зумовили розвиток програм, платформ та застосунків, які дозволяють повноцінно здійснювати навчально-виховний процес у дистанційному режимі, урізноманітнювати очне навчання.

development of programs, platforms and applications that allow to fully implement the educational process in distance mode and to diversify face-to-face learning.

The next important aspect that should be noted is the selection of ways of teaching the methodology of literature, taking into account the specifics of the methodology of studying literature in higher education. For quite a long time, there has been a trend towards innovation in education in the scientific and methodical literature: the use of interactive methods, innovative technologies, etc. However, let's note one point: those methods that were proposed as new 5-10 years ago are now, to say the least, not innovative and are quite firmly rooted in daily practice.

Thus, we can outline the following formats of classes as the most common and relatively new ones:

- class chat (the teacher gives a certain task/raises a problem, and the students perform it by chatting in the chat);
- web lessons (using the web platforms described above or similar);
- online conferences;
- audio conferences;
- video lectures or theoretical cases;
- online testing or online project work [3].

Given the need for an interactive component, students of higher education can be offered the following methods of conducting classes on the methodology of teaching literature [11]:

- interactive class (using web technologies and platforms described above);
- virtual reality (simulation of a class of children sitting at desks, thus – development of practical skills thanks to the fact that students can feel like a real teacher);
- use of artificial intelligence (Chat GPT); this does not mean that students should simply give a request, and the AI should reproduce it, but here we can include the analysis of the work of the AI during the preparation of the literature teacher for the lesson (for example, the applicant makes a request for the script of an educational moment in the lesson, or the analysis of a literary work, and then analyzes, whether the result is correct or not and where the obtained results can be used);

Наступним важливим аспектом, який варто було б означити є підбір шляхів викладання методики літератури, зважаючи на специфіку методики вивчення літератури у ЗВО. Досить давно в науково-методичній літературі існує тенденція до інноватики в освіті: використання інтерактивних методів, інноваційних технологій тощо. Проте, зауважимо один момент: ті, методи, які пропонувались як нові 5-10 років тому зараз, як мінімум, не інноваційні та досить міцно укорінились в щоденній практиці.

Зважаючи на це, найбільш поширеними та відносно новими можемо окреслити такі формати проведення занять:

- чат заняття (викладач дає певне завдання/порушує проблему, а студенти виконують, спілкуючись у чаті);
- веб-заняття (із використанням веб платформ, описаних вище або подібних);
- онлайн-конференції;
- аудіоконференції;
- відеолекції або теоретичні кейси;
- онлайн-тестування чи проектна робота онлайн [3].

Зважаючи на необхідність наявності інтерактивного компонента, здобувачам вищої освіти можна запропонувати такі методи проведення занять із методики викладання літератури [11]:

- інтерактивне заняття (із використанням веб-технологій та платформ, описаних вище);
- віртуальна реальність (моделювання класу дітей, які сидять за партами, таким чином – розвиток практичних навичок завдяки тому, що студенти можуть відчувати себе справжнім учителем);
- використання штучного інтелекту (Chat GPT); це не означає, що студенти мають просто давати запит, а ШІ відтворювати його, але сюди можемо віднести аналіз роботи ШІ при підготовці вчителя літератури до уроку (приміром, здобувач робить запит на сценарій виховної хвилини на уроці, або аналіз літературного твору, а потім досліджує, чи результат є коректним, чи ні і де можна використати отримані результати);
- blended learning – змішане навчання (частина класу онлайн, частина – очно), хоча, це швидше не метод, а необхідність,

- blended learning – mixed learning (part of the class is online, part is face-to-face), although this is rather not a method, but a necessity caused by socio-historical conditions;

- 3D printing – makes it possible to quickly and efficiently create auxiliary volumetric materials, for example, a student develops models of literary characters of a particular work, and then realizes them in reality, having the opportunity to use them in professional activities (for stagings, visualizations, etc.);

- design – thinking: reflection of thoughts in a volumetric dimension, or on paper with the use of auxiliary means (digital applications, stationery). For example, predicting another ending: applicants choose any literary work to come up with another ending, making it in the form of applications, video and audio layouts, etc.;

- learning by project – at the beginning of the course, applicants are given a project-task (create an account of one of the famous figures of literature (of the period being studied) and fill it with publications, create a telegram conversation of your favorite artists and simulate their correspondence (taking into account the peculiarities of their activities), etc.). Thus, the last classes can be devoted to presentations and defenses of project works;

- learning based on inquiries (modeling inquiries that need to be resolved, for example, "what facts from the biography of this or that artist can interest high school students?");

- puzzle training: each of the students prepares a separate part of the material, and during the class, they combine it all into a complete picture;

- flipped learning – students study the material in advance, and only discuss it in class;

- teaching according to the "equal" method: each of the students can try himself as a teacher/methodologist/director, etc.;

- a virtual crossover is a typical example of a virtual excursion, but the skills of owning many virtual programs make it

викликана суспільно-історичними умовами;

- 3D друк – дає можливість швидко та ефективно створювати допоміжні об'ємні матеріали, наприклад, студент розробляє моделі літературних персонажів того чи того твору, а потім втілює їх у реальність, маючи можливість використати у професійній діяльності (для інсценізацій, візуалізацій тощо);

- дизайн-мислення: відображення думок у об'ємному вимірі, або на папері із використанням допоміжних засобів (цифрові застосунки, канцелярське приладдя). Наприклад, прогнозування іншого кінця: здобувачі обирають собі будь-який літературний твір на придумують іншу кінцівку, оформляючи це у вигляді аплікацій, відео- та аудіомакетів, тощо;

- навчання за проектом – на початку курсу здобувачам ставиться проект-завдання (створіть обліковий запис когось із відомих діячів літератури(того періоду, який вивчається) та наповніть його публікаціями, створіть телеграм бесіду ваших улюблених митців та змоделюйте їх листування (враховуючи особливості їхньої діяльності), тощо). Таким чином, останні заняття можна буде присвятити презентаціями та захистам проектних робіт;

- навчання на основі запитів (моделювання запитів, які потребують вирішення, приміром, "які факти із біографії того чи того митця можуть зацікавити старшокласників?");

- навчання-пазл: кожен із здобувачів готує якусь окрему частину матеріалу, а під час заняття, об'єднують це все у цілісну картину;

- flipped learning, або перевернуте навчання – студенти наперед опрацьовують матеріал, а на занятті лише обговорюють його;

- навчання за методом "рівний": кожен із студентів може спробувати себе у ролі викладача/методиста/директора тощо;

- віртуальний кросовер – типовий приклад віртуальної екскурсії, проте навички володіння багатьма віртуальними програмами дають можливість зробити її більш оригінальною та реалістичною;

possible to make it more original and realistic;

- virtual reflection: quite often the winners cannot objectively evaluate or analyze the work/answer/project of their teammate, because they are afraid to offend or express themselves incorrectly or, on the contrary, to praise them. Virtual word cloud technologies allow you to anonymously express your views with the possibility of further analysis.

Conclusions and research perspectives. So, modernity presents educators with a fairly significant number of problems and difficulties, taking into account epidemiological, social, historical, and, starting from 2022, military. Taking into account the complexity of the learning process in general, the requirements for the educational process, specialists and future teachers are being modernized, employers seek to see them as creative, with thorough knowledge, skills and abilities from professional disciplines, flexible, with the ability to adapt to environmental conditions and create a safe and a comfortable environment for learning. The first thing that is emphasized in this scientific article is the implementation of the educational process in the conditions of martial law. Next, the choice of platforms and applications for organizing training is represented and justified, among them: Moodle, Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams, CiscoWeb EX, Padlet, Jamboard, Google Handouts, Trello, Flinga Whiteboard, Linoit, Canva, Google Meet, MOOC platforms etc. The next step, after choosing the main or auxiliary platforms, is the selection of effective, interactive methods and techniques of presentation and information in the context of the methodology of teaching literature in higher education. The article describes several methods, technologies and techniques that can be used in classes on the methodology of studying literature in higher education: artificial intelligence, 3D modeling, flipped learning, puzzle learning, project-based or inquiry-based learning, etc., which can be used equally with basic. A separate aspect in the study is the study formats that are currently most often used: audio, video conferences, web classes and others.

- віртуальна рефлексія: досить часто здобувачі не можуть об'єктивно оцінити чи проаналізувати роботу/відповідь/проект свого однокласника, оскільки бояться образити чи висловитись некоректно або ж навпаки – перехвалити. Технології віртуальної хмари слів дозволяють анонімно висловлювати свої погляди із можливістю подальшого аналізу.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок.

Отже, сучасність ставить перед освітянами доволі значну кількість проблем та труднощів, зважаючи на епідеміологічний, суспільний, історичний, і, починаючи із 2022 року, військовий. Зважаючи на складність здійснення процесу навчання загалом, модернізуються і вимоги до освітнього процесу, фахівців та майбутніх вчителів, роботодавці прагнуть бачити їх креативними, із ґрунтовними знаннями, уміннями й навичками із фахових дисциплін, гнучкими, із уміннями адаптуватись до умов навколишнього середовища та створювати безпечне і комфортне середовище для навчання. Найперше, на що акцентовано увагу у цій науковій статті – здійснення навчально-виховного процесу в умовах воєнного стану. Далі – репрезентовано та обґрунтовано вибір платформ і застосунків для організації навчання, серед них: Moodle, Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams, CiscoWeb EX, Padlet, Jamboard, Google Handouts, Trello, Flinga Whiteboard, Linoit, Canva, Google Meet, платформи MOOC тощо. Наступним кроком, після вибору основної або допоміжних платформ є підбір ефективних, інтерактивних методів та прийомів подання й інформації у контексті методики викладання літератури у ЗВО. У статті описано кілька методів, технологій та прийомів, які можна використовувати на заняттях із методики вивчення літератури у ЗВО: штучний інтелект, 3D моделювання, перевернуте навчання, пазл-навчання, навчання за проектом чи на основі запити тощо, які цілком можна використовувати нарівні із базовими. Окремим аспектом у дослідженні зауважено формати навчання, які зараз найбільш часто використовуються: аудіо-, відеоконференції, веб-заняття та інші.

Further detailed research and consideration are needed for the modeling of classes on the methodology of studying literature in higher education institutions, the development of interactive technologies for exclusively studying literature, and the creation of case tasks.

Подальшого детального дослідження й розгляду потребують проблеми моделювання занять із методики вивчення літератури у ЗВО, розробка інтерактивних технологій для вивчення виключно літератури, створення кейс-завдань.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bashmanivskiy, O., & Yarynovska, K. (2023). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti здобувачів вищої освіти при вивченні іноземних мов: інструменти, методи у прийоми [Formation of communicative competence of students of higher education when learning foreign languages: tools, methods and reception]. *Ukrainska polonistyka – Ukrainian polonistics*, t. 21, №1(2023) [in Ukrainian].
2. Dem'ianets, V.M. (2021). *Doslidzhennia ta rozrobka platformy online-navchannia* [Research and development of an online learning platform]: kvalif. robota na zdobuttia osvitnoho stupenia mahistra. Kyiv, 39-40 [in Ukrainian].
3. Mishchenko, O., & Yatsenko, T. *Shkilne dystantsiine navchannia literatury: vid mozhlyvosti do neobkhidnosti* [School distance learning of literature: from possibility to necessity]. Retrieved from: <http://surl.li/fawg> [in Ukrainian].
4. *Osvita Ukrainy v umovakh voiennoho stanu* [Education of Ukraine under martial law]: informatsiino-analitychnyi zb. / za zah. red. S. Shkarlet. (2022). Kyiv: Instytut osvitnoi analityky, 358 [in Ukrainian].
5. *Osvitnii protses v umovakh voiennoho stanu v Ukraini* [Educational process in the conditions of the military state in Ukraine]: materialy Vseukr. nauk-ped. pidvyshch. kvalif. (Odesa, 3 travnia – 13 chervnia 2022 r.). (2022). Odesa: Vydavnychyi dim "Helvetyka", 504 [in Ukrainian].
6. *Pro uvedennia voiennoho stanu v Ukraini* [About the introduction of martial law in Ukraine]: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 64/2022. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> [in Ukrainian].
7. Samoilenko, O. (2019). MOOC – platformy yak instrument informalnoi osvity doroslykh [MOOC is a platform as a tool for informal education of adults]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, № 4 (88), 103-116 [in Ukrainian].
8. Udalova, O., Dziubynska, Kh., & Revka, T. (2022). Orhanizatsiia osvitnoho protsesu v umovakh viiny [Organization of the educational process in the conditions of war]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky (Serii "Pedahohika") – Perspectives and innovations of science (Series "Pedagogy")*, № 7 (12), 441-449 [in Ukrainian].
9. Sharova, T.M. *Fakhova pidhotovka maibutnikh vchyteliv ukrainskoi movy i literatury zasobamy masovykh onlain-kursiv na platformi Edera* [Professional training of future teachers of the Ukrainian language and literature by mass online courses on the Eder platform]. Retrieved from: mdp.org.ua [in Ukrainian].
10. Yankovska, O., & Saprykina, M. (2013). *Zvit za rezultatamy I Natsionalnoho Forumu "Biznes i universytety"* [Report on the results of the 1st National Form "Business and Universities"]. Retrieved from: http://csrukraine.org/wpcontent/uploads/2014/04/ForumReport_Final.pdf [in Ukrainian].
11. *15 innovatsiinykh metodiv navchannia na 2023 rik* [15 innovative teaching methods for 2023]. Retrieved from: ahaslides.com [in Ukrainian].

Received: August 21, 2023

Accepted: September 07, 2023